

קוֹנְטֵרַס

זְמַן חֵרוּתֵנוּ

יְגַלֶּה מַעֲלַת הַזִּזְכָּה לְשִׁמְחָה בִּימֵי הַפֶּסַח
הַקְּדוּשִׁים, וְלִהְיוֹת עַל עֲצָמוֹ מַחִין
קְדוּשִׁים, הָאֶרֶץ הָאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא
הַמְּאִירָה אֹז.

בְּנוֹי וּמִיָּסֵד עַל-פִּי דְבָרֵי

רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹר הַגְּנוּז וְהַצָּפוֹן
בוֹצִינָא קְדִישָׁא עֲלָא, אֲדוּנְנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ

רַבֵּי נַחֲמָן מִבְּרֶסְלַב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ

וְעַל-פִּי דְבָרֵי תַלְמִידוֹ, מוֹרְנוּ

הַגְּאוֹן הַקְּדוֹשׁ, אֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רֵז לֹא אָנִים לִיה

רַבֵּי נֶתָן מִבְּרֶסְלַב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ

וּמִשְׁלַב בְּפִסְוִקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, פְּתוּבִים וּמֵאֲמָרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזִהַר הַקְּדוֹשׁ

הוֹבָא לְדָפוּס עַל-יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלַב

עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תוֹכֵב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: חַג הַפֶּסַח נִקְרָא זְמַן
חֲרוּתֵנוּ, כִּי אִזּוֹ אָדָם יוֹצֵא מִגְלוּתוֹ הַפְּרָטִית,
וְאִם יִהְיֶה לוֹ שֶׁכָּל וְדַעַת לְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ,
שֶׁמִּפְּאֵן לְהִבָּא לֹא יִחְזֹר אֶל הַשְּׂטִיּוֹת שְׁלוֹ,
שֶׁעָשָׂה כָּל הַשָּׁנָה, עַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה נֹעֵשֶׂה בֶּן
חֲרוּיִן אֲמִתִּי.

(אמרי-מוהרא"ש, חלק ב', סימן תשפד)

קונטרס זמן חרותנו

בני ובנותי היקרים! הנה אנו נמצאים בימים קדושים, "זמן חרותנו", שהקדוש-ברוך-הוא הוציאנו ממצרים, איזו שמחה היא זו! ואין זה ספור ישן שארע פעם, שהיינו משעבדים לפרעה במצרים, אלא חכמינו הקדושים אומרים (פסחים קטז): בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים. ואומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ד'), אשר כל הצרות והיסורים שעוברים על בני-אדם, זה נקרא מצרי"ם — כל מיני מצרים, על שם שמצרים ומציקים לאדם. וכן אומרים חכמינו הקדושים (ויקרא רבה, פרשה יג, סימן ד'): כל המלכות נקראת על שם מצרים, על שם שהיו מצרין לישראל; עם ישראל היו במצרים, ועבדו קשה בעבודת פרך. עד כדי כך שכתוב (שמות א, יא): "וישימו עליך שרי מסים למען ענתו בסבלתם" וגו', הוציאו להם את דם

התמצית, העבירו אותם בעבודות כפיה, ענו אותם, וימרו את חייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים, ובכל עבדה בשדה, את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך". עם ישראל הצרכו לעבור את הזבל והזהמה של המצרים, אשר רק לראות את זאת עורר שאט נפש. אומרים חכמינו הקדושים (תורת פהנים אחרי יח): מגיד הכתוב, שמעשיהם של מצרים היו מקלקלין מכל העממין, מחמת הכשוף והנאוף, הכפירות והאפיקורסות, הפסילים והאלילים שהיו שם. וכמאמרם ז"ל (תנא דבי אליהו רבה ז'): אין לך אמה בעולם, שהיתה שטופה בדברים מכערים וחסודה בכשפים ובזמה ובכל מעשים רעים, אלא המצרים בלבד, לפיכך בא להם למצרים תקלה על ידם של ישראל. והקדוש-ברוך-הוא שלח לנו את משה רבנו, והוא החדיר בנו את הדעת האמת (דברים ד): "אתה הראת לדעת כי הוי"ה אלקים אין עוד מלבדו", מה אתכם?! אתם עבדים למי? לעבדים מזהמים, כמו שכתוב (בראשית ט, כה): "ארור כנען עבד עבדים יהיה"; ברגע שמשה רבנו החדיר בעם ישראל את הדעת האמתית, לידע ולהודיע ולהודע, שהקדוש-ברוך-הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ובתוך כל עלמין, עם ישראל החלו להתבודד אליו יתברך, ולצעק לפניו, וכמו שכתוב (שמות ב, כג): "ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן

הַעֲבֹדָה, וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם, אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב, הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים: אַבְרָהָם, יִצְחָק וַיַּעֲקֹב, הֵם גְּלוּ וּפְרָסְמוּ לְכָל־אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְעַם יִשְׂרָאֵל יֵצְאוּ מֵהָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וְהֵצְרָכוּ לַעֲבֹר אֶת כּוֹר הַבְּרָזֵל בְּמִצְרַיִם, אֶת הַגְּלוּת הַקְּשָׁה הַזֹּאת.

אומר הקאר"י ז"ל: מה זו גלות? הינו שהמחין אינם בחרות. וכמו שרבינו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ז'): עקר הגלות זה מחמת חסרון אמונה; אם אדם מאמין שהקדוש-ברוך-הוא נמצא ואין בלעדיו נמצא, וכל העולם כלו זה אלקות, לא שייך בכלל גלות, כי היכן שאלך ואבוא, אני מוצא את הקדוש-ברוך-הוא. וכמו שאומר רבינו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן נו), שמי שיש לו אלקות בלב — מרגיש את הקדוש-ברוך-הוא, ואצלו לא שייך מקום, לא אכפת לי באיזה מקום אני נמצא, שם אני מוצא את הבורא יתברך שמו; כי אדרבה, הוא יתברך מקומו של עולם, ואין העולם מקומו. ומה שייך גלות?! אלא גלות הינו כשאדם אינו יודע דבר זה, ואז יכולים להשתלט עליו. ומהיכן זה נובע? כשאדם שוכח מהקדוש-ברוך-הוא, בר מינן, וחושב שיש פה טבע, מקרה ומזל, והדעת בגלות, אומר רבינו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נד), זה בא מפח המדמה, הדמיון תופס את

הָאָדָם, וּמַהֲיֵכֵן נִתְפָּס כַּח הַמְדָמָה? מִלְשׁוֹן הָרַע, רַחֲמָנָא לִישׁזְבֹן, כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר רַע עַל הַשָּׂנִי, זֶהוּ הָעוֹן הַחֲמוּר בְּיוֹתֵר. עַד כְּדֵי כֶּף שְׂאוּמָרִים חֲכָמֵינוּ הִקְדוּשִׁים (עֲרִכִין טו:): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע, מַגְדִּיל עֲוֹנוֹת כְּנֶגֶד עֲבוּדָה זָרָה, גְּלוּי עֲרִיּוֹת וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים; אֵלּוּ הֵם הָעֲוֹנוֹת הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר: לַעֲבֹד עֲבוּדָה זָרָה, לַעֲזֹב אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בַּר מִיָּנָן, גְּלוּי עֲרִיּוֹת, נְאוּף, רַחֲמָנָא לִישׁזְבֹן, שְׁפִיכוֹת דָּמִים, לְהַרְגֹת אֶת מִיִּשְׁהוּ, הֵם הָעֲוֹנוֹת הַחֲמוּרִים בְּיוֹתֵר, שְׁעֲלִיָּהֶם אָנוּ מְצֻיִים לְמָסַר נַפְשֵׁנוּ, וְלֹא לַעֲבֹר עֲלֵיהֶם, חַס וְשָׁלוֹם. עִם כָּל זֹאת בָּאִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים וְאוּמָרִים, שְׁלִשׁוֹן-הָרַע חֲמוּר יוֹתֵר מִזֶּה. וְכֵן אוּמָרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה א', סִימָן לֵה): הָיָה מֹשֶׁה מְהִרְהֵר בְּלִבּוֹ וְאוֹמֵר: מָה חָטָאוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּשְׁתַּעֲבְדוּ מִכָּל הָאֱמוּנוֹת, כִּיִּן שֶׁשָּׁמַע דְּבָרָיו שֶׁל הָעֵבֶרִי, שֶׁאָמַר (שְׁמוֹת ב, יד): "הֲלִהְרַגְנִי אַתָּה אוֹמֵר, כְּאֲשֶׁר הִרְגַתְּ אֶת הַמְצֻרִי?! וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר: אֲכֵן נוֹדַע הַדָּבָר", אָמַר: לְשׁוֹן הָרַע יֵשׁ בֵּינֵיהֶם, אֵיךְ יִהְיוּ רְאוּיִים לְגֵאֲלָה?! לְמִדֵּים מְכַאֵן, שְׁכָל גְּלוּת מְצֻרִים הִיָּתְהָ עַל-יַדֵּי פֶגַם הַדַּעַת וְהַמַּח, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁאֶחָד דָּבַר עַל זוּלָתוֹ. וּבְאַמַּת לָמָּה שֶׁיִּדְבֹר אָדָם עַל חֲבֵרוֹ, וְכִי בָזָה יִהְיֶה גְּדוֹל יוֹתֵר?! וְכִי עַל-יַדֵּי שִׁישְׁפִּיל אֶת זוּלָתוֹ — יִגְבֶּה הוּא?! אֲדַרְבֶּה, עַל-יַדֵּי שִׁישְׁפִּיל אַחֵר, לֹא יֵאָרֵךְ זְמַן רַב, וַיּוֹכְחוּ שֶׁהוּא שׁוֹטֵה וְאִוִּיל וְכוּ'. אֵךְ מָה מַגְבִּיָּה אֶת הָאָדָם? כְּשֶׁמוֹצֵא טוֹב אֲצֵל כָּל אֶחָד.

זמן חרותנו

ערה

אומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן כט): טוב — הכל חפצים לשמע; דברים טובים כל אחד רוצה לשמע, תחזק אותי, תעודד אותי, תשמח אותי, תגביה אותי, תתן לי מחמאות, אני ממילא שבור, ומי לא?! על מי לא עוברים משברים וגלים, אז בני-אדם רוצים לשמע מחמאה, דבור טוב. אבל כשאתה אומר רע — אני יכול לסבל אותך, אני רוצה לברח מד' אמותיך, אני רוצה להסתכל עליך, וכי אתה רוצה לשבר אותי?! הלא אני כבר שבור כחרס הנשבר.

רבנו ז"ל ספר ספור מדהים (עין חיי-מוהר"ן, סימן צא), שבא אליו אדם מעולם העליון, עם ספר תחת השחי, והחל לומר לו מוסר: איך אינך מתבייש, הנך נכד הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע. ענה ואמר לו רבנו ז"ל: חשבת שאתם רוצים לחזק אותי, עתה אני רואה שאתם רוצים לשבר אותי — תלכו, תלכו, תלכו, וסובב פניו אחורנית, והחל לבכות להקדוש-ברוך-הוא, עד שזכה למה שזכה. מה אנו למדים מספור זה? שאם אחד בא ורוצה לשבר אותך — תגרש אותו. ואף שבא מהעולם העליון, אם רוצה לשברך — תסלקו ממך. וזה מה שהיה במצרים, היו דלטורין, לשון הרע, רכילות, דברו זה על זה, שנאה החדירו זה בזה, רחמנא לישזבן, ועל-ידי-זה שלט עליהם פרעה.ה. אומר האר"י ז"ל,

שאלו הן שתי תבות: פה-רע, והיה מלך מצרי"ם — שתי תבות: מצר-ים, המחין היו במצר ובצמצום. המח של האדם צריך להיות בן-חורין, להיות דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ב'א): במקום שאדם חושב — שם כל האדם; כי עקר האדם זה המח, ששם שורה המחשבה, אם אדם חושב רק מהקדוש-ברוך-הוא, אז נמצא אצלו יתברך, ואם, חס ושלום, אדם חושב בשטיות — נמצא בשטיות. לכן אמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ג'): המחשבה ביד האדם להטותה כרצונו למקום שרוצה. אדם אינו יכול לחשב שתי מחשבות בעת ובעונה אחת, אלא או לכאן או לכאן, אבל יש לו הבחירה לבחור בטוב, או, חס ושלום, לבחור ברע, הוא יכול לתפס את מחשבתו. ואומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן מט): היצר הרע אלו מחשבות רעות, הרהורים רעים, היצר טוב אלו מחשבות טובות, רצונות להקדוש-ברוך-הוא לחזור בתשובה. ולכן אמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן נג), שהמחשבה מאד מאד יקרה, וצריכים לשמרה. ואיך בא באמת, שמספן אדם, חי בדמיון, כאלו כלם רודפים אותו ורוצים לשברו, כאלו כלם שונאים אותו, עד שהוא נרדף מעצמו, שזוהי גלות הגדולה ביותר, כמו שאומרים חכמינו הקדושים (ירושלמי שבת): "והסיר ממך כל חלי" — זה הרעיון, מחלת עצבים; כי בכל מחלה ומחלה

שְׁעוֹבֶרֶת עַל בְּנֵי-אָדָם, יֵשׁ מִמַּחֲלַת עֲצָבִים, וְאֵי אֶפְשָׁר
 לְהִתְרַפֵּא מִזֶּה רַק עַל-יְדֵי אֲמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת בּוֹ
 יִתְבַּרֵךְ, כְּמוֹ שָׂאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן ה'),
 שְׁכָל הַמַּחֲלוֹת רַעוֹת וְהַחֲלָאִים רַעִים בָּאִים רַק עַל-יְדֵי
 אֲמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כח, נט): "וְהִפְלִיא ה' אֶת
 מַכּוֹתָי, מִכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֹאמָנוֹת, וְחֲלָאִים רַעִים וְנֹאמָנִים",
 מֵהוּ הַלְשׁוֹן 'וְנֹאמָנִים'? אֵלָּא שֶׁבָּאִים עַל פְּגָם אֲמוּנָה, כִּי
 בְּכָל מַחֲלָה וּמַחֲלָה יֵשׁ גַּם מַחֲלַת עֲצָבִים, שֶׁהוּא הַדְּמִיוֹן,
 כְּשֶׁאָדָם נֶעֱשֶׂה חוֹלָה, הוּא חוֹשֵׁב: זֶהוּ זֶה, כְּכָר אֲף פְּעַם
 לֹא אֵצָא מִמִּצְרַיִם, אֲבָל אִם יֵשׁ לְאָדָם עֲצָבִים חֲזָקִים, אֵינְנוּ
 מִפְּחַד מָשׁוּם דְּבָר, וּבְטוּחַ שְׁבוּדָאֵי יֵצֵא מַחֲלָיו. זֶה הַכַּחַ
 שׁ לְ אֲמוּנָה. וְלִכֵּן בְּמִצְרַיִם שָׁלַט עַל עַם יִשְׂרָאֵל פְּהַר-רַע,
 פְּרַע"ה, שֶׁאֶחָד דִּבֶּר רַע עַל הַשָּׁנִי, וְעַל-יְדֵי-זֶה מִי מֶלֶךְ
 עָלֵיהֶם? מִצְרַיִם, מִצְרַיִם, הַמִּחִין הָיוּ בְּגָלוּת, בְּמִקּוֹם
 לְהַפִּיר אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בְּמִקּוֹם לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ,
 אֶחָד דִּבֶּר עַל הַשָּׁנִי, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבְּנוּ, הוּא הָיָה
 הַגּוֹאֵל הָרֵאשׁוֹן, וְהַחֲדִיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֲמוּנָה בְּבוֹרָא
 יִתְבַּרֵךְ שְׁמוֹ, גָּלָה אֱלֹקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְאָז נֶעֱשֶׂה פֶסֶח.
 אוֹמֵר הָאֶר"י ז"ל (שַׁעַר הַכְּבוֹנוֹת, דְּרוּשֵׁי פֶסֶח) אֵלּוּ שְׁתֵּי תִבּוֹת:
 פְּהַר-רַע, הַחֲלוּ לְדַבֵּר בְּפִיהֶם אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
 שְׁזוּהֵי הַתְּבוּדוֹת. וְזֶה הֵבִיא לָנוּ אֶת הַגְּאֻלָּה, "זְמַן
 חֲרוּתְנוּ". וְכִמוֹ שֶׁהָיָה אָז בִּימֵי צִאתְנוּ מִמִּצְרַיִם, כִּף הוּא
 בְּכָל דוֹר וָדוֹר, עוֹבֵר עַל עַם יִשְׂרָאֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים,

מְרִירוֹת וְהִרְפָּתָקָאוֹת, שְׁזָה בְּכָל־ל מִצָּרִים, הִדְעַת בְּגָלוֹת,
 אֵין מִכִּירִים אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלָכֵן, רַחֲמָנָא
 לִישׁוּבָן, נִכְשָׁלִים בְּעוֹנוֹת חַמוּרִים, מִתְרַחֲקִים מֵהַקְּדוּשָׁה,
 עַד שְׁנוּפְלִים לְעַמְקָא דִּתְהוּמָא רַבָּא, לְעֶשְׂרָה כְּתָרִין
 דְּמִסְאַבוּתָא. וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חוֹמֵל עַל עַם יִשְׂרָאֵל,
 וְשׁוֹלַח לָהֶם בְּכָל דּוֹר וְדוֹר צְדִיקִים קְדוֹשִׁים, שְׁהֵם מַגְלִים
 וּמְפָרְסְמִים אֶת הָאֱמוּנָה, הֵם מְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים אֶת עַם
 יִשְׂרָאֵל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מָה שְׁעוֹבֵר
 עֲלֵיהֶם, עַד דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלוּ. הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שָׁלַח לָנוּ
 אֶת הַנְּבִיאִים, אֶת הַתַּנְּאִים, הָאֲמוֹרָאִים, הַגָּאוֹנִים, רַבְּנֵי
 סְבוּרָאֵי, הַמְּקַבְּלִים, הָאֲרָ"י ז"ל וְתַלְמִידָיו, וְתַלְמִידֵי
 תַלְמִידָיו, שְׁגָלוּ אֶמְתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב מְאֹד,
 אֵיךְ שְׁכָל הָעוֹלָמוֹת מִיַּחְדִּים וּמִשְׁלָבִים זֶה בְּזֶה, וְהַכֹּל
 תָּלוּי בְּאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם. הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חָמַל עַל עַם
 יִשְׂרָאֵל וְשָׁלַח לָנוּ אֶת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע עַם
 תַלְמִידָיו וְתַלְמִידֵי תַלְמִידָיו, שְׁהֵאִירוּ אֶמְתַּת מְצִיאֹתוֹ
 יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב מְאֹד, עַד שְׁחָמַל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 עָלֵינוּ בְּדוֹרוֹת אֵלוּ, וְשָׁלַח לָנוּ אֶת רַבֵּנוּ ז"ל, שְׁהוּא גָּלָה
 לָנוּ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בְּעוֹלָם כָּלָל! כַּמּוּבָא בְּדַבְּרֵי
 ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן עח): אֵין מִשְׁגַּב בְּזֶה לְהִתְיַאֵשׁ,
 אֶפְלוּ שְׁעַבְרַתָּ כְּכֹר מַה שְׁעַבְרַתָּ, עֲשִׂיתָ כָּל הַלְּכוּךְ
 שְׁבַעֲוֹלָם, עַדִּין אַתָּה יְכוֹל לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה, אֵין מִשְׁגַּב
 לְהִתְיַאֵשׁ. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן קיב):

אם אַתָּה מֵאֲמִין שְׂיִכּוּלִים לְקַלְקֵל, תֵּאֲמִין שְׂיִכּוּלִים לְתַקֵּן.
 אֵין מִשָּׁג כְּזֶה שְׂאֲנִי לֹא שָׁוָה מְאוּמָה! וְלִכֵּן גָּלָה לָנוּ רַבְּנוּ
 ז"ל אֶת כָּל עֲנִיַן הַתְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת, שְׂאָדָם יִדְבֵּר אֶל
 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְאָמַר (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן כה):
 הַתְּבוּדוֹת הֵיא מֵעֵלָה עֲלִיוָנָה מִהַכֵּל, דְּהֵינּוּ שְׂאָדָם
 מִרְגִּיל עֲצָמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יְתַבְּרָךְ, וְכֹל מַה שְׂצָרֶיךָ
 בְּרוּחָנִיּוֹת וּבְגִשְׁמִיּוֹת, יוֹדֵעַ שֶׁהַכְּתָבַת לְבַקֵּשׁ הֵיא רַק
 מִפְּנֵי יְתַבְּרָךְ. וְזֶהוּ "זְמַן חֲרוּתְנוּ", וְכֵן אָנוּ יוֹצְאִים
 מִהַגְּלוּת. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בְּלְקוּט הוֹשַׁע, רַמְזוֹ תְּקִיט):
 אֶת מוֹצֵא שְׂאֵין הַגְּלוּת מִתְּכַנְסוֹת אֶלָּא בְּשִׁכְרֵי אֱמוּנָה,
 וְכֵן אֶתָּה מוֹצֵא שְׂלֹא נִגְאַלּוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמְּצָרִים אֶלָּא בְּזִכּוֹת
 הָאֱמוּנָה, אִף אֲבָרְהָם לֹא יָרַשׁ הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבֶּא
 אֶלָּא בְּזִכּוֹת הָאֱמוּנָה. וּמַהִי אֱמוּנָה? כְּשְׂאָדָם יוֹדֵעַ
 וּמִרְגִּישׁ, שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא וְאֵין בְּלִעְדָּיו נִמְצָא,
 אִז הוּא מְדַבֵּר אֵלָיו. וּמֵאַיִן יוֹדְעִים שְׂיִשׁ לְאָדָם זֶה אֱמוּנָה
 בְּבוֹרָא יְתַבְּרָךְ שָׂמוֹ? אִם הוּא מְדַבֵּר אֵלָיו יְתַבְּרָךְ, וּמִסְפָּר
 לְפָנָיו כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, סִימָן שְׂאֱמוּנָתוֹ חֲזָקָה, כִּי
 מִרְגִּישׁ, שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא וְאֵין בְּלִעְדָּיו נִמְצָא,
 וְהוּא פֶּה אֶתִי, עָמִי וְאֶצְלִי, וְלִכֵּן אָנִי יָכוֹל לְדַבֵּר עִמּוֹ,
 וְלִשְׁפֹךְ אֶת כָּל שִׂיחֵי לְפָנָיו. וְאִז זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל הַזְּמַן
 הַיְקָר "זְמַן חֲרוּתְנוּ", וְזֶהוּ חַג הַפֶּסַח, שְׂאָנוּ חוֹגְגִים, אִיזוֹ
 שְׂמִחָה צָרִיכָה לְהֵיוֹת לָנוּ אִז, שְׂאָנוּ יוֹצְאִים מִמְּצָרִים,
 וְחוֹזְרִים בְּתִשׁוּבָה שְׂלָמָה.

הָאָר"י ז"ל אומר (שער הכוונות, דרושי פורים), שְׁכַל קִדְשָׁה שְׁהִיְתָה פַעַם, הַכֵּל חוֹזֵר וְנִשְׁנָה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, לֹא כְמוֹ אֲצֵל אַמּוֹת הָעוֹלָם, קָרָה מִשְׁהוּ וְזָהוּ זֶה! בְּהִסְטוֹרִיָּה הִיָּה אַרְוַע פְּלִשְׁהוּ, וְנוֹתֵר בְּגֵדֵר סְפוּר הַסְטוֹרִי. לֹא-כֵן אֲצֵל עַם יִשְׂרָאֵל אֵין דְּבָר כְּזֶה הַסְטוֹרִיָּה, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִקְרָא הִיָּה, הוּהוּ וְיִהְיֶה, הַכֵּל זֶה אֱלֻקוֹת וְאֱלֻקוֹת זֶה הַכֵּל. אומר רַבֵּנוּ ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן נב): הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְחַיֵּב הַמְצִיאוֹת, אֵין בְּלַעֲדֵיו יִתְבָּרֵךְ כָּלֵל! וּמֵאַחַר שֶׁבָרָא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בְּשִׁבְלֵם קִיַּמַּת כָּל הַבְּרִיאָה, גַּם הֵם מְחַיֵּב הַמְצִיאוֹת. וְכֵן אומרים חַכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (תענית ג:): כְּשֵׁם שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלֹא רוּחוֹת, כֵּן אֵי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלֹא יִשְׂרָאֵל. וְלִכֵּן כָּל מֵה שְׂאַרַע לְעַם יִשְׂרָאֵל בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, בְּקִרְיַעַת יַם סוּף, וְקִבְלָנוּ מִתְּנָה אֶת הַמָּן, הַבָּאֵר וְהָעֲנָנִים, הִיָּה לָנוּ אֲכָל לְאֹכֵל וּמִים לְשִׁתוֹת, וְהָעֲנָנִים שֶׁסָּבְבוּ אוֹתָנוּ הֵם בְּבַחֲיַנַּת בְּגֵד לְלִבָּשׁ, וְזָכִינוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, שְׁעַל זֶה אָנוּ חוֹגְגִים אֶת חַג הַפֶּסַח, שְׂאֵז הִיְתָה יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְזָכִינוּ ל'זְמַן חֵרוּתָנוּ', וְקִבְלָנוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּחַג הַשְּׁבִיעוֹת, וְכֵן חַג הַסְּכוּת הוּא זָכָר לְעֲנָנֵי כְבוֹד, שֶׁהוֹלִיכָנוּ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּמִדְבָר, מְסַבְבִּים עִם עֲנָנִים וְשֹׁמֵר עָלֵינוּ, כָּל זֶה חוֹזֵר עַל עֲצֻמוֹ כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה, וְזֶה לֹא סְפוּר הַסְטוֹרִי שֶׁהִיָּה בְּעֶבֶר, אֲלֹא סְפוּר נִצְחִי, כִּי גַם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן נִצְחִיּוֹת, הֵן דְּבוּקוֹת בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְלִכֵּן עָלֵינוּ לְשִׁמַּח מְאֹד מְאֹד בְּיָמֵים אֵלוּ

שֶׁהֵם "זמן חרותנו", שְׁגַם עֲכָשׁוּ בְּעֵת שְׁאֲנוּ נִמְצְאִים הֵיכָן שְׁנִמְצְאִים, אָנוּ מְקַבְּלִים עַל עֲצִמְנוּ לְחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלְהַחֲזִיר אַחֲרֵים בְּתִשׁוּבָה, שְׁזֶה מֵה שְׁאֲנוּ מְכַרְיָזִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר: "כָּל דְּכַפִּין יִיתִי וַיְכוּל", מִי שָׁרְעֵב — יָבוֹא וַיֹּאכַל, "כָּל דְּצָרִיף — יִיתִי וַיִּפְסַח", מִי שְׁצָרִיף עַל פֶּסַח — יָבוֹא וַיִּקְבֵּל. וְזוֹ הַמַּעֲלָה שֶׁל אָדָם הַחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁזֶה אֶצְלוֹ בְּחִינַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, יוֹצֵא עֲכָשׁוּ מִזְהַמַּת מִצְרַיִם, וְנִכְנָס בְּקִדְשָׁהּ, בְּאַמוּנָה, עֵקֶר הַמַּצְוָה וְהַשְׁלֵמוֹת לֹא רַק שְׁאֲנֵי חֹזֵר בְּתִשׁוּבָה וְנִכְנָס בְּקִדְשָׁהּ, וּמְקַבֵּל עָלָי קְבִלוֹת טוֹבוֹת — לְקַיֵּם אֶת הַמַּצְווֹת, וְלִלְמַד תּוֹרָה, וְלְהַתְּבוּדָד לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲלֵא אֲנִי מְכַרְיָז לְכֻלָּם: "כָּל דְּכַפִּין — יִיתִי וַיְכוּל", מִי שָׁרְעֵב — לֹא לֶלְחֵם, וְצִמָּא — לֹא לַמַּיִם, אֲלֵא לְדַבֵּר ה' — בֵּא וְאַעֲזֹר לָךְ. וְזֶה עֵקֶר הַשְׁלֵמוֹת, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֵה לְקָרֵב גַּם אַחֲרֵים, וְאֵין עוֹד תְּקוּן יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה, כְּמוֹ לְהַחֲזִיר בְּנֵי-אָדָם בְּתִשׁוּבָה, כְּמוֹבָא בְּדַבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן יד) עַל הַפְּסוּק (אֵיוב כ'): "אִם תּוֹצִיא יָקָר מִזּוּלָל", אֶתְּוֹן דְּדִין כְּאֶתְּוֹן דְּדִין, אִם אָדָם נִכְשָׁל, רַחֲמָנָא לְצַלָן, בַּחֲטָא שֶׁל קָר"י, יְכוּל לְתַקֵּן אֶת זֹאת, עַל-יְדֵי שְׁיּוֹצִיא יָקָר מִזּוּלָל, מְזִילוּתָא דְגָלוּתָא, שְׁיַקָּח וַיִּגְנֹב זְמַן מִזְמָנוּ, וַיִּמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ גַם בְּשִׁבְלֵי הַזּוּלָת. וְזֶה הִיָּה רְצוֹנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל, שְׁנִזְכֶּה לְקָרֵב רַחוּקִים אֶל מְקוֹר מַחְצַבְתָּם, כִּי כָּלְנוּ

בְּנֵי הַבּוֹרָא יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (דְּבָרִים יד): "בְּנִים אַתֶּם לַיהוָה" אֱלֹקֵיכֶם". וְלִכֵּן הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְאֹד מְאֹד אוֹהֵב מִי שְׁמַלְמֵד זְכוֹת עַל עַם יִשְׂרָאֵל, כִּי אֶצְלוּ יִתְבַּרְךָ מְאֹד מְאֹד חֲשׂוּבָה אַחֲדוּת בֵּין בְּנָיו, שְׂזוֹ מַעֲלַת חַג הַפֶּסַח, "זְמַן חֲרוּתֵנו", שְׂזַכֵּינוּ אַחֲר־כֵּן לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי. וְתַכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם הִיְתָה רַק כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת ג, יב): "בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה"; וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הִקְדוּשִׁים (רש"י תבא כז, ט): בְּכָל יוֹם וַיּוֹם צָרִיךְ אָדָם לְרְאוֹת עֲצָמוֹ כְּאֵלוֹ הַיּוֹם הַזֶּה נִכְנָס עִמּוֹ בַּבְּרִית; הַיּוֹם הַזֶּה קִבַּלְתָּ אֶת הַתּוֹרָה; וְכֵן (פְּסִיקְתָּא זוּטָא וְאַתְחַנֵּן ו, ו): בְּכָל יוֹם וַיּוֹם יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּחֻדָּשִׁים. וְכֵן בְּכָל יוֹם עָלִינוּ לְזִכּוֹר בִּיְצִיאַת מִצְרַיִם. וְלִכֵּן יֵשׁ לָנוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה בַּבֶּקֶר וּבְעֶרֶב לְקָרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, בַּבֶּקֶר אָנוּ מְכַרְיִזִים: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיְהוָה אֱלֹקֵינוּ הַיְהוָה אֶחָד", כְּדֵי שְׁנַזְכּוֹר כָּל הַיּוֹם שֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא וְאִין בְּלַעֲדָיו נִמְצָא. וְלֹא נִסִּיחַ דַּעַת כְּרַגַּע מִמֶּנּוּ יִתְבַּרְךָ, וְכֵן בְּעֶרֶב יֵשׁ לָנוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל אֲמִירַת קְרִיאַת שְׁמַע: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיְהוָה אֱלֹקֵינוּ הַיְהוָה אֶחָד", כְּדֵי שְׁנַזְכּוֹר כָּל הַלַּיְלָה מִהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלֹא נִסִּיחַ דַּעַת מִמֶּנּוּ יִתְבַּרְךָ כָּלֵל. וְתִקְנֵנוּ בְּתוֹךְ קְרִיאַת שְׁמַע — זְכוֹרֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְלָמָּה? כְּדֵי שְׁאַפְלוּ שְׂאָנוּ זוֹכִים לְהֶאֱמִין בְּהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְלֹא לְהַסִּיחַ דַּעַת מִמֶּנּוּ יִתְבַּרְךָ, עָלִינוּ לְזִכּוֹר שֶׁהֵינּוּ פַעַם בְּמִצְרַיִם, וְזַכֵּינוּ

לצאת ממצרים, שנה מה שאומר רבנו ז"ל (לקוטי מוה"ר", חלק א', סימן ר'), שצריכים לעשות תמיד תשובה, ואפלו שפבר חזר בתשובה, צריכים לעשות תשובה על תשובה, ואפלו גדולי מבחרי הצדיקים, הדבוקים באין סוף ברוך הוא, שאינם רואים שום דבר רק רוחניות אלקות, אינם מסיחים דעת מהקדוש-ברוך-הוא כהוא זה, גם הם חוזרים בתשובה, פן ואולי גשמו את אלקותו יתברך, אתמול חשבו שפבר השיגו רוחניות אלקות, והיום רואים איך היו בדמיון, ושבים בתשובה שלמה. וכך אדם מתחיל תמיד מהתחלה, כאלו אף פעם לא התחיל, ואז לעולם לא יברח. הנה אנו רואים שאדם שב בתשובה, והתלהב מאד מאד, ולבסוף, רחמנא לישזכן, הוא אומר: אין זה בשבילי, וחוזר בשאלה. הנה אדם זוכה ומתקרב אל רבנו ז"ל, ומרגיש אור גדול, תשוקה עזה אליו יתברך, יוצא להתבודד, איזה נעם וערבות היא זו, שאדם יוצא לשדה, מסתכל לשמים, רואה רק את הקדוש-ברוך-הוא, הכל רוחניות אלקות, ומדבר אליו יתברך, אין אצלו טבע, מקרה ומזל, הכל זה אלקות ואלקות זה הכל, שופך שיחו לפניו יתברך, אין עוד שמחה יותר גדולה מזו, שאדם מדבר אל מלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא, כמו שאומרים חכמינו הקדושים (שוחר טוב תהלים ק): בשעה שאדם מתפלל, יהא לבו שמח, שנאמר (תהלים ק): "עבדו את הוי"ה בשמחה".

והנה לפתע פתאם אדם מתרחק מרבנו ז"ל ואומר: "לא, זה לא בשבילי", ובפרט כשמצא איזה שליח של הסמ"ך-מ"ם, שמדבר רע על רבנו ז"ל, אפלו שהוא ירא שמים, אומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן קנב), שלפעמים שמים על הפתח של רבנו ז"ל איזה ירא שמים, ואומר: "לא, לא, לא", לא החזיקו מדרך זו, לא החזיקו מאדם זה, אל תתקרב לשם" וכי' כל מיני דבורים; ואדם מסבך — בורח, נסוג לאחור. מהיכן זה בא?! הלא הרגשתי כל מיני נעימות, ערבות, ידידות, זיו, חיות אלקות, אילו שעות טובות היו לך! אילו ימים טובים עברו עליך מאז שחזרת בתשובה! ומה ארע לך?! אין זאת אלא הגאות שהיתה בך, שלא שרשתי אותה, זה הביאך לחזר בשאלה ולברח מהצדיק, עד שנעשה לו שונא ומונע גם אחרים מלהתקרב אליו. וכך זה נמשך מטמאת הברית שנפגם מאוד מאד. ולכן אומר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות צדיק, סימן קנג): מי שמקרב עצמו לצדיק, וקרבתו אינה בתמימות, על-ידי-זה נתהפך אחר-כך לרודף. כי מי שזוכה להתקרב אל הצדיק, אומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן עב), נופלת עליו בוששה, ומתחיל להתבייש, נופלת עליו שפלות: "אוי רבנו של עולם, מה עשיתי, שבתתי לסורי, היכן הייתי עד כה?! עשיתי הבלי הבלים, חשבתני שטיות, הרהרתי הרהורים רעים, טמאתי עיני, אָזְנִי, חטמי ופי, הייתי בכעס

ורציחה, שמעתי כל מיני נגונים של רשעים, לכלכתי פי
 בנבול פה, ידי ורגלי וכל גופי טמאתי". וככל שאדם
 מתקרב אל הצדיק, אזי נכנס בו הרהור תשובה ומבקשו
 יתברך: "תמחל לי, תסלח לי", ותמיד עוסק בתשובה,
 כי מרגיש עצמו שעדין רחוק רחוק מהקדוש-ברוך-הוא,
 אדם זה אף פעם לא יתרחק — לא מהקדוש-ברוך-הוא
 ולא מהצדיק. אימתי אדם מתרחק מהצדיק, אימתי אדם
 מתרחק מהבורא יתברך שמו? כשיש לו גאות וישות
 לחשב: "אתה יודע מי אני? ! אנא אמלך! ! ואז, רחמנא
 לצלן, נוקמים בו, שזה מה שכתוב (תהלים צד): "אל נקמות
 הוי"ה, אל נקמות הופיע", ראשי תבות: אנ"י אנ"ה. בו
 פרגע שאדם מחזיק עצמו לאנ"י, אזי נוקמים בו. ואומר
 רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן פב): אדם צריך לעקר
 מעצמו את הישות והגאות. למה הולך לאדם שלא
 כסדר, ותמיד הוא ממרמר ושבור? כי רוצה להיות
 משהו, ושוכח מהקדוש-ברוך-הוא. ומה שיך שתרצה
 רצון נגד רצונו יתברך? ! אומרים חכמינו הקדושים
 (אבות ב, ד): בטל רצונו לרצונו, כדי שיבטל רצון אחרים
 לרצונו; אדם צריך להגיע לבטול אמת כזה, להיות בטל
 ומבטל אל האין סוף ברוך הוא, עד שאינו רוצה מאומה,
 אלא אותו יתברך, זה נקרא "זמן חרותנו". ולכן אומרים
 חכמינו הקדושים (אבות פרק ו'): אין לה בן חורין, אלא מי
 שעוסק בתורה, וכל מי שעוסק בתורה נעשה בן חורין.

כּפֹּה עָלֵינוּ לְשִׂמְחָה, שְׂזַכֵּינוּ לְהִתְקַרֵּב אֶל רַבֵּנוּ ז"ל,
 שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֲמֵת, הַמְּגַלֵּה לָנוּ לְמוֹדִים כְּאֵלוֹ, אֵיךְ
 לְהַחֲזִיק מֵעַמֵּד, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִכָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֵינוּ.
 הַצַּדִּיק מְכַנֵּס בָּנוּ אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל אֲמֵתִית, לְדוֹן אֶת כָּל
 יְהוּדֵי לְכַף זְכוּת, לֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל הָרַע שֶׁיֵּשׁ אֲצֵל הַזּוּלָּת,
 לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב שָׁבוּ. וְכַמוּבָא בְּדַבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל
 (לְקוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן רפב), שְׂצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׁ
 וּלְמַצֵּא אֶת הַטּוֹב אֲצֵל כָּל יְהוּדֵי, וְלְדוֹן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת.
 שְׂזֵה מָה שְׂכַתוּב (תְּהִלִּים לז): "וְעוֹד מֵעַט וְאֵין רָשָׁע
 וְהַתְּבוּנָתָה עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינָנוּ", הֵינּוּ שֶׁהַפְּסוּק מְזַהֵר אוֹתָנוּ
 לְמַצֵּא עוֹד מֵעַט טוֹב שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ וּבְאַחֲרִים, וְעַל־יְדֵי־זֵה
 "וְהַתְּבוּנָתָה עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינָנוּ", כְּבָר אֵינוּ אוֹתוֹ אָדָם; כִּי
 בְּרַגַע שְׂמוֹצְאִים אֲצֵל אָדָם נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, כְּבָר נַעֲשֶׂה
 אָדָם אַחַר, חֲשַׁבְתִּי שֶׁהוּא אִישׁ רַע וּבְלִיעֵל, וּלְפִתַע אָנִי
 רוֹאֶה שְׂטָעִיתִי, כִּי הִנֵּה הוּא מוֹכֵן לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְכָל־ם.
 וְאוֹמֵר מוֹהַר"ן ת"ז"ל (לְקוּטֵי־הַלְכוּת, הַשְּׂכֵמַת הַבְּקָר, הַלְכָה א'),
 שְׂעַל־יְדֵי־זֵה תַּהֲיֶה הַגְּאֻלָּה, כִּי מְשִׁיחַ יִמָּצֵא אֲצֵל כָּל אֶחָד
 וְאֶחָד נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (פְּסִיקְתָא דְרַב
 כְּהָנָא), אֲשֶׁר הַמַּעִיל וְהַבְּגַד שֶׁל מְשִׁיחַ יְהִי עָשׂוּי מִכָּל
 הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל. וְלִכֵּן כָּל יְהוּדֵי יִמָּצֵא
 בְּמְשִׁיחַ אֶת הַנְּקֻדָּה טוֹבָה שְׁלוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ. כִּי כֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ
 ז"ל (לְקוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן לד) אֲשֶׁר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ
 נְקֻדָּה אֲשֶׁר אֵין בְּשַׁנִּי, כְּמוֹ שְׂאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים

(תענית כא): לֹא מִצִּית לְמַעַבְד כְּעַבְדָּא דְאַבָּא אוֹמְנָא; כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ נִקְדָּה טוֹבָה אֲשֶׁר אֵין בְּחִבְרוֹ. הֲיָה אַבְיִי, הֲיָה רָבָא, הֲיָה אַבָּא אוֹמְנָא. אַבְיִי וְרָבָא מְלָאִים בְּכָל הַשָּׁמַיִם, עִם כָּל זֹאת מְסַפְּרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים, שֶׁהִיָּה רוֹפֵא נָשִׁים, בְּשֵׁם אַבָּא אוֹמְנָא, וְהוּא קָבַל כְּרוּז מִן הַשָּׁמַיִם בְּכָל יוֹם וַיּוֹם: "שָׁלוֹם עָלֶיךָ אַבָּא אוֹמְנָא". אַבְיִי שָׁמַע כְּרוּז מִן הַשָּׁמַיִם רַק בְּעָרַב שַׁבַּת: "שָׁלוֹם עָלֶיךָ אַבְיִי". וְרָבָא שָׁמַע רַק פַּעַם בַּשָּׁנָה בְּעָרַב יוֹם הַכַּפּוּרִים: "שָׁלוֹם עָלֶיךָ רָבָא". נִחְלְשָׁה דַעְתּוֹ שֶׁל רָבָא, לָמָּה הוּא שׁוֹמֵעַ רַק פַּעַם בַּשָּׁנָה?! אָמְרוּ לוֹ: "דִּיךָ שְׂאֵתָה מַצִּיל אֶת כָּל הָעִיר שְׁלֵא יֵאָרַע לָהֶם שׁוּם רַע". נִחְלְשָׁה דַעְתּוֹ שֶׁל אַבְיִי, לָמָּה אֲנִי שׁוֹמֵעַ רַק בְּעָרַב שַׁבַּת, וְאַבָּא אוֹמְנָא הָרוֹפֵא נָשִׁים זֹכָה לְשָׁמַע בְּכָל יוֹם? אָמְרוּ לוֹ: "לֹא מִצִּית לְמַעַבְד כְּעוֹבְדָא דְאַבָּא אוֹמְנָא". הֲיָה רוֹפֵא נָשִׁים וְהִיָּה נוֹהֵג מְאֹד בְּצַנִּיעוּת, הֲיָה וּמְקִיז דָּם, וְאַחַר-כֵּן הִכִּין סְעָדָה לַחֹלִים, וְלַעֲנִיִּים לֹא נָטַל כֶּסֶף. אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל שְׂאֵנוּ רוֹאִים, שְׁכָל יְהוּדֵי וַיהוּדֵי יֵשׁ בּוֹ נִקְדָּה טוֹבָה שְׂאֵין בְּזוּלָתוֹ, וְאִם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בָּרָא אֶת כָּל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, סִימָן שְׂצָרִיכִים אֶת כָּלָם, מִי אֵתָה שְׁתוּכַל לוֹמַר שֶׁהוּא אֵינוֹ שׁוֹה מְאוּמָה, אוֹ שְׂאֵין צָרִיכִים אֶת פְּלוֹנִי, לָמָּה לְקַטְרַג עַל בֵּר יִשְׂרָאֵל?! אֵין זֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ. חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (ויקרא ובה, פְּרָשָׁה ב'): אָמַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְמֹשֶׁה, כָּל מֶה שְׂאֵתָה יְכוּל לְשַׁבַּח אֶת יִשְׂרָאֵל —

שִׁבַּח, לְגִדְלָם וּלְפָאָרָם. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שְׁמָסַר נַפְשׁוֹ בְּשִׁבְלֵי עַם יִשְׂרָאֵל, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִנְחוֹת סה) אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל הִיָּה; בְּשַׁעַה שֶׁהַעֲרַב־רַב הִכְשִׁילוֹ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּחֹטֵא הַעֲגָל, וְהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא רָצָה לְמַחֹת אֶת כָּלֵל יִשְׂרָאֵל, מָסַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶת נַפְשׁוֹ בְּעִבּוּרָם, וְאָמַר לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ: מַחְנֵי נָא מִסְפָּרָךְ, אֲבָל אַל תִּמְחַק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. הַיְכוּלִים אָנוּ לְתֹאֵר וּלְשַׁעַר מָה הִיְתָה גִדְלָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שְׁמָסַר נַפְשׁוֹ בְּשִׁבְלֵי כָל יְהוּדֵי? ! אֶף־עַל־פִּי־כֵן אוֹמֵר הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: כָּל מָה שְׂאֵתָה יָכוֹל לְשִׁבַּח וּלְפָאֵר אֶת יִשְׂרָאֵל — שִׁבַּח; זֶהוּ "זְמַן חֲרוּתְנוּ", זוֹ הַגְּאֻלָּה, אִם אָנוּ נִמְצָא רַק אֶת הַטּוֹב שֶׁל כָּל יְהוּדֵי, אֵין יוֹתֵר גִּזְעָנוֹת אַרוּרָה, אֵין יוֹתֵר שְׂנְאָה, זֶהוּ חֵג הַפֶּסַח, זֶהוּ סִמּוֹל שֶׁל אֲכִילַת מַצָּה, מִיכָלֵא דְמַהִימְנוּתָא, אֲכִילָה שֶׁל אֱמוּנָה, וְלָמָּה אָנוּ אוֹכְלִים מַצָּה? כִּי הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא צָוָה אוֹתְנוּ. נִמְצָא, שְׂאֲכִילַת מַצָּה זֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ, זוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה. נִמְצָא, שְׂאָנוּ אוֹכְלִים אֱלֻקוֹת, כִּי זוֹ מִצְוָה כָּכָל הַמִּצְוּוֹת. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְשַׂמַּח מְאֹד. מַצָּה מְסַמְּלֶת עַל אֶהְבָּה, עַל אַחֲדוּת, וְלֹא יָכִלוּ לְהִתְמַהֵמָה, הַצָּרְכוֹ לְרוּץ וּלְצֵאת בְּחַפְזוֹן, לֹא הִיָּה זְמַן לְחֹשֵׁב מִהַשְׁנִי, כָּל אֶחָד הִיָּה עָסוּק עִם עֲצָמוֹ, זֶהוּ "זְמַן חֲרוּתְנוּ", הַמִּחַ שְׁלִי אֵינוֹ חוֹשֵׁב מֵאֶף אֶחָד רַק מִהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, עָלֵי לְצֵאת מִהַגְּלוּת שְׁלִי, מִהַתְאַוּוֹת רְעוֹת שְׁלִי, מִהַלְכְּלוּךְ וְהַבּוֹץ שְׂאֵנִי נִמְצָא, מִשֵּׁם עָלֵי לְרוּץ

וּלְבָרַח, וְלֹא לַחֲשֹׁב מֵאַחַר — זֶה אֲכִילַת מִצָּה. וְלִהְפֹּךְ — מֵהוּ חֲמִץ? חֲמוּץ הַמַּח, יֵשׁ זְמַן שֶׁהַרוּחַ תִּחְדֹּר לְבָצֵק וְיִתְפַּח, וּכְכֹל שֶׁמְנִיחִים אֶת הַבָּצֵק, יוֹתֵר רוּחַ נִכְנָסֶת בּוֹ, זֶהוּ חֲמוּץ הַמַּח, "כִּי יִתְחַמֵּץ לְבָבִי", אֲנִי מִתְחִיל לַחֲשֹׁב עַל הַזּוּלַת, הוּא אֵינוֹ כְּשׁוֹרָה, הוּא נוֹהֵג כְּזֹאת וְכֹזֵאת, וּמִי אִתָּה בְּכֹלל שֶׁתְּחַשֵּׁב מֵהַשְּׁנִי?! זֶה נִקְרָא חֲמִץ, שָׂרָק חוֹשֵׁב מֵאַחַר, הֵהוּא אֵינוֹ בְּסֹדֵר, הֵהוּא אֵינוֹ נוֹהֵג כְּדָבָעִי. אֵיךְ יֵשׁ לָךְ זְמַן לַחֲשֹׁב מֵאַחֲרֵים?! סִימָתָ עִם עֲצָמָךְ?! מֵאֵינן בָּאָה הַקְּנָאָה וְהַשְּׁנָאָה שְׂאֵחָד שׁוֹנֵא אֶת הַשְּׁנִי וּמִקְנָא בּוֹ? זֶהוּ חֲמוּץ הַמַּחִין, שֶׁנִּחְמָץ הַמַּח וְהֵלֵב, וְיֵשׁ לָךְ קִשּׁוֹת עַל זוּלַתָּךְ.

וְלִכֵּן עֲכָשׁוּ חַג הַפֶּסַח "זְמַן חֲרוּתֵנוּ", אִם אָנוּ רוֹצִים לְהַגְאֵל וְלִזְכוּת לְהַגִּיעַ אֶל בְּטוּל הַמְּצִיאוֹת, עָלֵינוּ לְהַרְגִיל עֲצָמֵנוּ לְדַבֵּר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּשֵׁפֶת הָאֵם שְׁלֵנוּ, שְׁזוֹ נִקְרָאת הַתְּבוּדָּוֹת, שְׂאוּמֵר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ק'), שְׁכָל גְּדוּלֵי מִבְּחָרֵי הַצְּדִיקִים לֹא הִגִּיעוּ לְמִדְרַגָּתָם, אֶלָּא עַל-יְדֵי שֶׁהַתְּבוּדָּוֹ לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְאַף שֶׁבְּהַתְּחִלָּה זֶה נִרְאֶה מוֹזֵר, שֶׁנִּכְנָסִים לְחֹדֶר שְׂאֵין שֵׁם בְּנֵי-אָדָם, וּמִתְחִילִים לְדַבֵּר אֵלָיו יְתָבְרָךְ, אוֹ מְטִילִים בְּאִיזָה שְׂדָה וּמְדַבְּרִים אֶל הַבוּרָא יְתָבְרָךְ שְׁמוֹ, אוֹ הוֹלְכִים בְּאִיזָה יַעַר וּמִתְבוּדְדִים לְפָנָיו יְתָבְרָךְ, בְּהַתְּחִלָּה זֶה קִשָּׁה מְאֹד, כִּי נִדְמָה לְאָדָם שְׂאֵף אֶחָד אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ

אותו, וכאלו אין צריכים אותו, אך באמת אין לך עוד דמיון גדול יותר מזה, כי הקדוש-ברוך-הוא נמצא ואין בלעדיו נמצא, והכל זה אלקות ואלקות זה הכל, כל מה שאנו רואים ומרגישים — הכל זה אלקות, כל הבריאה כלה זה עצם עצמיות אלקות, שנתלבש בלבוש הזה: דומם, צומח, חי, מדבר. ואת ההשגה הזו אי אפשר להשיג רק על-ידי אמונה, כמוכא (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן סד), שבעת שברא הקדוש-ברוך-הוא את הבריאה היה מכרח בשביל הבחירה והנסיון לעשות את החלל הפנוי, שמשם באה כל הכפירות והאפיקורסות, כל הקשיות, ובאמת זה רק דמיונות, אם אדם מתחזק באמונה פשוטה בו יתברך, הוא עובר על הכל, שזו קריאת שמע. ולכן אומרים חכמינו הקדושים (מדרש אנגדה): כשישראל נכנסים לבתי כנסיות וקוראים קריאת שמע בכוון הדעת, בקול אחד, בדעת ובטעם אחד, הקדוש-ברוך-הוא אומר להם: היושבת בגנים, אני ופמליה שלי מקשיבים לקולך. אבל כשישראל קוראים קריאת שמע בטרופ הדעת, זה מקדים וזה מאחר, ואינם מכונים דעתם בקריאת שמע, רוח-הקדש צונחת: ברח דודי. למדים מכאן, ששלמות האמונה תלויה רק כפי שמתאחדים יחד עם ישראל, וזו תהיה הגאולה, שאנו מצפים אליה בכל יום, בכל שעה ורגע. ועכשו בימים אלו, "זמן חרותנו", עלינו לקבל על עצמנו אמונה בהקדוש-ברוך-הוא. להאמין שהוא יתברך

מנהיג עולמו בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצַדֵּק וּבְמִשְׁפָּט, וְדָבַר
גָּדוֹל וְדָבַר קָטָן אֵינוֹ נֹעֵשֶׂה מַעֲצָמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת
הַמַּאֲצִיל הָעֲלִיּוֹן, כְּמֵאמָרָם ו"ל (ח'ל"ז ג'): אֵין אָדָם נוֹקֵף
אֶצְבְּעוֹ מִלְמָטָה, אֶלָּא אִם-כֵּן מְכַרְיִזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה; אִם
פְּתַחְתִּי עֶסֶק, וְהִנֵּה לְפָתַע בָּא מִתְחַרָּה וּפּוֹתַח עֶסֶק
מִמּוּלִי, וְאֲנִי נֹשֶׁבֶר, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אֵל תִּשְׁבֵּר,
כִּי הִכַּל מֵאֲתוֹ יִתְבָּרֵךְ, בְּשִׁמְךָ יִקְרְאוּךָ וּבְמִקּוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ,
אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בְּמָה שְׁמוּכֵן לְחִבְרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת
בְּמַלְכוּת חֲבֵרְתָהּ אֶפְלוּ כְּמֵלֵא נִימָא (יזמא לח); אַף אֶחָד
אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתְךָ דְּבַר מִבְּלַעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ. רְצִיתִי
מִשְׁרָה פְּלוֹנִית, וּבָא אַחַר וּנְטָלָה מִמֶּנִּי, אֵין מִשְׁגַּ כְּזֶה!
הַכֹּל נִקְבַּע בְּשָׁמַיִם. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרִכוֹת
נח.): אֶפְלוּ רִישׁ גְּרַגְיִתָא מִן שְׁמַיָא מִנּוּ לִיה; אֶפְלוּ מִי
שְׁמַמְנָה עַל הַבְּיּוֹבִים, שְׁזוֹ מִשְׁרָה נַחוּתָהּ מְאֹד, הוּא קָצִין
עַל הָאֲשָׁפָה, שָׁר עַל אֵיכוֹת הַסְּבִיבָה, זֶה גַם-כֵּן מֵאֲתוֹ
יִתְבָּרֵךְ, כִּי אֵין דְּבַר שְׂלֵא יִהְיֶה מִשְׁגַּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ. אִם
אָדָם מְכַנֵּס יְדִיעוֹת אֱלוֹ בְּמַחוּ, אִזּוּ הוּא אַף פַּעַם אֵינוֹ
מִתְיָאֵשׁ וְאֵינוֹ נֹשֶׁבֶר, וְאֵינוֹ נִכְנָס בְּדַכְאוּן, וְזֶה מַה שְׂרַבְנוּ
ו"ל מִלְּמַדְנּוּ, וְזֶהוּ חַג הַפֶּסַח "זְמַן חֲרוּתְנוּ", וְזֹאת עָלֵינוּ
לְהַמְשִׁיךְ עַל עֲצָמֵנוּ כָּל הַשָּׁנָה. וְנִתְּנוּ לָנוּ אֶת הַיָּמִים הַלָּלוּ
לְאֹכַל בָּהֶם מִצָּה, אֵל תַּחֲמִיץ אֶת הַמַּחַ, אֵין זְמַן לְחַשֵּׁב
מֵאַחֲרֵים, עֲכָשׁוּ עָלֶיךָ לְחַשֵּׁב רַק מַעֲצָמְךָ, אֵיךְ אֲתָה יוֹצֵא
מִהַבּוֹץ וְהַלְכָלוֹךְ שְׁלֵף, אֵיךְ אֲתָה חוֹזֵר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה,

איך אָתָּה מְצִיל אֶת עַצְמְךָ, אִז תִּזְכֶּה לְ"זְמַן חֵירוּתְנוּ",
 תִּהְיֶה בֶּן חוֹרֵין אֲמַתִּי. כִּי מְתִי אָדָם בְּגָלוֹת? כְּשֶׁתִּמִּיד
 חוֹשֵׁב מֵאַחֲרַיִם, הִנֵּה הֵהוּא מְדַבֵּר עָלַי, הֵהוּא שׁוֹנֵא אוֹתִי,
 מִתְחַרֵּה לִי וְכוּ', הֵהוּא מְצִיק וּמְצַר צְעָדִי, מִי זֶה הֵהוּא?!
 אֵינן שׁוֹם מְצִיאוֹת בְּלִעְדֵי יִתְבַּרְךָ כָּלֵל. וְלָכֵן גָּלָה לָנוּ רַבְּנוּ
 ז"ל עַל הַפְּסוּק (יִחְזַקְאֵל כד): "אֶחָד הָיָה אֲבָרְהָם", אֲבָרְהָם
 אָבִינוּ עָבַד אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּחֵינַת אֶחָד, וְלֹא
 הִסְתַּפֵּל עַל שׁוֹם בְּרִיָּה, לֹא עַל אָבִיו וְאִמּוֹ, לֹא עַל אִשְׁתּוֹ
 וְהִילָדִים, הוּא יָדַע שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְקַרֵּב אֶל הַקְּדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא, וְאִם הוּא יִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, אִז כָּלֵם יִלְכוּ
 אַחֲרָיו. וְלָכֵן עֲכָשׁוּ הוּא הַזְּמַן שֶׁנִּחְזַר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה,
 וְלֹא נִסְתַּפֵּל עַל אֶף אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לג, ט):
 "הָאוֹמֵר לְאָבִיו וְאִמּוֹ לֹא רָאִיתִיו וְאֶת אָחִיו לֹא הִפִּיר וְאֶת
 בְּנָיו לֹא יָדַע כִּי שָׁמְרוּ אִמְרֹתַי וּבְרִיתִי יִנְצֹרוּ"; אִם אָדָם
 רוֹצֵה לְשָׁמֵר אֶת הַתּוֹרָה, לְנִטֵּר אֶת הַבְּרִית, אָסוּר לוֹ
 לְהִסְתַּפֵּל סָבִיב סָבִיב — לָמָּה הַהוֹרִים עֲדִין לֹא שָׁבוּ
 בְּתִשׁוּבָה, לָמָּה אַחֵי עֲדִין רְחוּקִים מִהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
 לָמָּה אֶפְלוּ הַבָּנִים שְׁלֵי אֵינָם מִחֲזִיקִים כְּמוֹנֵי?! לֹא אֲכַפֵּת
 לִי שׁוֹם דְּבָר, עָלַי לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עָלַי לְדַבֵּר רַק
 אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לְהִשְׁתַּוְּקֵק רַק אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, אֵינן
 לִי כָלוּם בְּזֶה הָעוֹלָם רַק אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, וְרַק אֵלָיו אֲנִי בָּא
 וּמִתְפַּלֵּל, וּבִכְחַ הָעֵקֶשׁנוֹת הַזֹּאת אֲנִי אֲחִזִּיר אֶת כָּל
 הַמְּשַׁפְּחָה וְאֶת כָּל הָעוֹלָם בְּתִשׁוּבָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל

(לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן מח): צריך להיות עקשן גדול בעבודת השם יתברך, לא להניח עצמו בשום פנים ואופן, אלא להיות חזק מאד, ואפלו שירצו לשבר אותך — אל תשבר, תמיד תזכר שיש לך הקדוש-ברוך-הוא. וזה הלמוד שאנו מקבלים מרבנו ז"ל. ולכן עלינו לשמח מאד בחג הפסח "זמן חרותנו", פס"ח בגימטריה נחמ"ן במדיק. פס"ח: מאה ארבעים ושמונה, נחמ"ן: מאה ארבעים ושמונה — קמ"ח. אם אין קמ"ח אין תורה, אם לא מקרבים אל רבנו ז"ל, שהוא בגימטריה קמ"ח — אין תורה. רבנו ז"ל מחדיר בנו חשק ללמד תורה, רבנו ז"ל נתן לנו סדר-דרך-הלמוד קל מאד איך שכל יהודי יכול לסיים את כל התנ"ך, ששה סדרי משנה, בבלי, ירושלמי, תוספתא, רמב"ם, טור ושלחן ערוך, ספרי הזהר והתקונים, ספרי המדרשים כלם, מדרש רבה ותנחומא, פרקי דרבי אליעזר, מכילתא, ספרא, ספרי, תנא דבי אליהו ושאר מדרשים, וגלה לנו נפלאות, איך אפלו אדם שאין לו פשרונות מיחדים, אם ילמד בדרך הזה שסלל לנו, אפלו יהיה כבול עץ, ראשו יהיה כבד תפיסה, קשה הבנה, גם הוא יזכה ללמד. כמובא בשיחות-הר"ן (סימן עו), דרך נוראה ונפלאה מאד, איך כל אחד ואחד מאתנו מסגל ללמד תורה. ולכן עלינו לבקש את הקדוש-ברוך-הוא דיקא עכשו "זמן חרותנו", שנזכה לחזור בתשובה שלמה, שנזכה רק לאמונה ברוחה

ומזככת בו יתברך, שנזכה לאהב את כל יהודי, ולא יהיו
 לנו שום קשיות על שום יהודי, נדון את כל אחד לכף
 זכות, נשרף את החמץ לגמרי, שזה כלל השנאה והקנאה
 שאחד שונא את זולתו, שזהו סתם דמיון, כי הגה תהיה
 רק על-ידי אחדות ושלוש, ורק בזה היא תלויה.
 וכמאמרם ז"ל (דברים רבה, פרשה ה', סימן יב): גדול השלוש,
 שאין הקדוש-ברוך-הוא מבשר את ישראל שיהיו
 נגאלים, אלא בשלוש, אמן ואמן!

תם ונשלם, שבח לאל בורא עולם!